

УДК 821.161.2 (477.86)

ББК 83.3 (4Укр)6

**ФОЛЬКЛОРИСТИЧНІ ЗАПИСИ СТЕПАНА ПУШИКА:
«ПРИПОВІДКИ» ДЛЯ ВАС, ДОРΟΣЛІ ТА ДІТКИ»****О. П. Дідик***Інститут українознавства ім. Ів. Крип'якевича НАН України, м. Львів;
тел. +380(322)62-25-13*

Роздуми над засадами книги С.Г. Пушика «Приповідки: почув, записав і впорядкував Степан Пушик». – Івано-Франківськ: «Фоліант», 2009. – 360 с.

Ключові слова: народно-поетична творчість, прислів'я, приказки.

Уже в назві вступної статті «У народу взяв – народові повернув, найкоротші поетичні твори» відомий письменник і фольклорист визначає основну мету укладання цієї збірки – зберегти народне багатство, яке так довго збирав, і передати його наступним поколінням українців. У своєму вступному слові автор також подає бібліографію своїх праць, окреслює територіальні та часові межі збору паремій, їх функціонування як невід'ємних складних творів давньої української літератури, визначає п'ять принципів групування паремій та переваги й недоліки обраного ним алфавітного. Загалом збірка складається зі вступного слова, власне приповідок, укладених за алфавітним принципом, кількість яких складає 12858, словничка, у якому тлумачаться деякі західноукраїнські діалектизми, що є в текстах паремій.

Під загальною назвою «приповідки», що поширена на території Західної України, автор розуміє всі малі жанри українського фольклору: коломийка, частівка, народна усмішка, анекдот, прислів'я, приказка, – їх визначає як найдавніші і водночас невмирущі.

Найбільше паремій Степан Пушик зібрав на Івано-Франківщині протягом п'ятдесяти років.

Грецький історик Геродот зробив перші записи фольклору на території сучасної України ще у V ст. до н.е., називаючи край між Дунаєм і Доном Скіфією. Приповідки функціонували і в найдавніших наших літописах («Повість временних літ», «Київський літопис», «Галицько-Волинський»), а також у таких творах: «Моління Даниїла Заточника», «Слово о полку Ігоревім» та інших. Але першим збирачем прислів'їв і приказок був український поет другої половини XVII ст. Климентій Зиновій, який уклав рукописну збірку «Приповісти (або теж прислов'я) посполитіє...», куди увійшло 1560 приповідок. Автор згадує велику кількість збирачів прислів'їв і приказок, серед них: Г. Сковорода, П. Гулак-Артемівський, П. Білецький-Носенко, Г. Квітка-Основ'яненко, Л. Боровиковський, А. Метлинський, В. Забіла, М. Шашкевич, Я. Головацький, І. Вагилевич, І. Срезневський, М. Максимович, брати Бодянські,

М.Костомаров. Серед дослідників ХХ ст. автор згадує М.Пазяка, який уклав «Українські народні прислів'я та приказки» (1984 р., співупорядник С.Мишанич), а також – додамо – чотири й академічні фундаментальні томи паремій, що вийшли у видавництві «Наукова думка» (1989-2001 рр.)

Паспортизації паремій у рецензованому виданні нема, хоча сам автор повідомляє, що фіксував, де і від кого занотовано той чи той зразок. Укладач визначає надзвичайно широку територію, яка була охоплена його збирацькою діяльністю: це майже всі республіки СРСР та багато зарубіжних країн, де мешкали й проживають українці.

Описуючи сам процес упорядкування, автор згадує, що за півстоліття записав приблизно 15 тис. прислів'їв і приказок, а якщо врахувати ще повір'я, тости, побажання, віншуванки, прозиванки, прокляття, обертини, то це число зростає до 20 тис. одиниць. Коли ж упорядковувався цей том, то довелося відсіяти щонайменше півтори тисячі загальновідомих приповідок. Серед виданих зустрічаються й сороміцькі паремії, які укладач свідомо не вилучив, оскільки вони вражають образністю, римою, збагачують український словник, несуть таку інформацію, яку неможливо почерпнути більше ніде.

На сьогоднішній день в українській фольклористиці існує п'ять принципів групування паремій: алфавітний, тематичний, опорно-гасловий, історико-тематичний та структурний. Автор обрав алфавітний принцип для укладання даної збірки, визначаючи його переваги (швидкий і легкий пошук необхідного прислів'я чи приказки у різних навчальних закладах, при опрацюванні художнього чи літературного твору, при написанні доповіді чи промови, газетної статті) та недоліки (інколи одне слово змушує варіантне прислів'я чи приказку подавати як і основне).

Завершує своє вступне слово Степан Пушик висловленням сподівань, що вдасться видати у кількох томах усі паремії, які створив наш народ за багато віків.

Отже, збірку можна вважати хоч і не повною, але досить об'ємною і дуже цікавою і корисною для людей будь-якого віку.

Усі видані паремії є неповторними за своєю формою і змістом. У них міститься віковична мудрість народу, з уст якого вони й були записані. Ось лише деякі з них:

- Без долі й по гриби не ходять.
- Без рахунку живи, без часу вмирай.
- Ви хочете аж три мухи в борщ.
- Дурний, як кінь навесні.
- Най буде так, як є.
- Пожежу слізьми не погасити.
- Тепер – життя! Якби старі повставали, подивилися, то повмирали би назад.
- Тепер яйця мудріші, як кури.
- Цвіла – не цвіла, аби вродила.
- Шануй першу жінку, бо друга й сама шанується, а про третю нема

що й говорити.

- Я господар свого слова: слово дав, слово взяв.
- Я сказав – я пішов.
- Як люди брешуть, то й ми побрешем.
- Як свій злодій не вкраде, то чужий не піде.
- Життя – це шість років до школи і п'ять на пенсії.
- Молодим – дорога, а старим – тротуар.
- Наш півень – найкращий, наше «кукуріку – найкукурікніше на світі».

*Стаття надійшла до редакційної колегії 06.04.2009 р.
Рекомендовано до друку докт. філол. наук, професором Дмитренком М.В.*

**RECORDS FOLCLORISTICNI OF STEPAN PUSHIK:
«PROVERBS» FOR YOU, ADULTS AND CHILDREN»**

O. P. Didic

*Institute of Ukraine Linguistics by I. Kryp'yakevich, Lviv;
ph. +380(322)62-25-13*

Review of book of S.G. Pushik «Proverbs: heard, wrote down and put in order Stepan Pushyk» . – Ivano-Frankivs'k: «Folio», 2009. – 360 s.

Key words: *poetic creation, proverbs, saying.*